

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), a u vezi sa članom 17. Zakona o budžetima u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 102/13, 9/14-isp., 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25a/22), na prijedlog Ministarstva finansija, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 160. sjednici, održanoj dana 28.06.2022. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Donose se Smjernice ekonomske i fiskalne politike Zeničko-dobojskog kantona za period 2023. - 2025. godine i čine sastavni dio ovog zaključka.

II.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

PREMIJER

Mirnes Bašić

Broj: 02-_____/22
Datum, 28.06.2022. godine
Zenica

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo finansija,
1x Svim ministarstvima i drugim tijelima kantonalne uprave,
1x a/a.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

SMJERNICE EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE
ZA PERIOD 2023. – 2025. GODINE

Zenica, juni 2022. godine

DIO PRVI - UVOD

Jedan od koraka u procesu pripreme Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2023. godinu, a u skladu sa Zakonom o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj: 102/13, 9/14-isp., 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25a/22), predstavlja dokument Smjernice ekonomske i fiskalne politike, koji sadrži preliminarnu projekciju prihoda i rashoda za pripremu Budžeta fiskalne 2023. godine.

Ovaj dokument ima za cilj da poboljša koordinaciju između Vlade Zeničko-dobojskog kantona, općina, gradova i izvanbudžetskih fondova, na pripremi Budžeta za 2023. godinu, kao i da osigura okvir planiranja rashoda.

Smjernice pokrivaju slijedeće oblasti:

- makroekonomske pretpostavke i prognoze,
- politike prihoda,
- politike rashoda.

Dokumentacionu osnovu za izradu Smjernica ekonomske i fiskalne politike Zeničko-dobojskog kantona za period 2023.-2025. godine predstavljaju Makroekonomske projekcije za 2022.-2025. godinu koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje pri Vijeću Ministara Bosne i Hercegovine, Smjernice ekonomske i fiskalne politike Federacije Bosne i Hercegovine za period 2023. - 2025. godine, te Revidirane projekcije prihoda dostavljene od strane Federalnog ministarstva finansija.

DIO DRUGI – MAKROEKONOMSKE PRETPOSTAVKE I PROGNOZE

POGLAVLJE I. SREDNJOROČNE MAKROEKONOMSKE PRETPOSTAVKE I PROGNOZE

Makroekonomski pokazatelji na nivou Bosne i Hercegovine dati su u slijedećem pregledu:

Tabela 1. Makroekonomski pokazatelji za period 2020. - 2025. godine

Indikator	Zvanični	Projekcije				
	podaci					
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Nominalni BDP u mil KM	35.436	37.578	39.590	41.344	43.303	45.489
Nominalni rast u %	-3	6	5,4	4,4	4,7	5
BDP deflator (prethodna godina = 100)	100,2	100,6	103,2	101,3	101,7	101,6
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	35.376	37.344	38.364	40.802	42.568	44.790
Realni rast u %	-3,2	5,4	2,1	3,1	3	3,4
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	-1	2	6	1,8	1,7	1,5
Potrošnja u mil KM	32.360	34.018	35.994	37.104	38.186	39.299
Realni rast u %	-2,3	3,7	0,5	1,2	1,2	1,3
Vladina potrošnja u mil KM	7.129	7.272	7.504	7.722	7.961	8.200
Realni rast u %	1,3	1,3	0,7	0,4	0,6	0,5
Privatna potrošnja u mil KM	25.232	26.747	28.489	29.382	30.225	31.099
Realni rast u %	-3,2	4,4	0,5	1,4	1,4	1,5
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	7.779	8.520	9.061	9.700	10.650	11.700
Realni rast u %	-4,1	4,8	0,7	5,1	7,8	7,8
Vladine investicije u mil KM	1.674	1.683	1.758	1.931	2.220	2.553
Realni rast u %	80,5	-1	2,7	7,6	11,7	11,7
Privatne investicije u mil KM	6.105	6.838	7.302	7.770	8.430	9.147
Realni rast u %	-15	6,4	0,3	4,5	6,8	6,8
Uvoz u mil KM	16.601	21.118	25.190	26.978	28.588	30.548
Nominalni rast u %	-14,8	27,2	19,3	7,1	6	6,9
Realni rast u %	-13,6	12,3	6,1	4,1	4	4,6
Izvoz u mil KM	11.820	16.142	19.586	21.370	23.129	25.042
Nominalni rast u %	-17,5	36,6	21,3	9,1	8,2	8,3
Realni rast u %	-16,1	20,6	10,6	6,9	6,2	6,1
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	18,5	19,6	19,4	20,2	21,3	22,8
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.286	-1.155	-1.539	-1.488	-1.334	-1.312
Rast u %	29,5	-11,2	33,3	-3,3	-10,4	-1,6
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-3,7	-3,1	-3,9	-3,6	-3,1	-2,9

Izvor podataka: Direkcija za ekonomsko planiranje, mart 2022. godine

Kao posljedica stabilizacije epidemiološke situacije, te rasta ekonomskih aktivnosti u svijetu, zemljama u okruženju i u samoj Bosni i Hercegovini, u 2021. godini je došlo do ekonomskog oporavka, kako na globalnom nivou tako i na nivou BiH, odnosno Federaciji Bosne i Hercegovine. Međutim, treba istaći da su zabilježene relativno visoke stope ekonomskog rasta, u dobroj mjeri posljedica i niske osnovice (bazni efekt) iz prethodne 2020. godine koju je obilježila pandemijska kriza.

Bosna i Hercegovina je, prema prvim procjenama Agencije za statistiku BiH (BHAS-a¹), za četiri kvartala 2021. godine, ostvarila realan BDP u visini od 35,9 milrd. KM, što je u apsolutnom iznosu u odnosu na 2019. god. više za 1,3 milrd. KM, a u odnosu na 2020. godinu, ista je zabilježila realan rast od 7,1%. Ovakav realni rast potaknut je prije svega povoljnim kretanjima u međunarodnom ekonomskom okruženju, porastom vanjskotrgovinske robne razmjene u zemlji, a potom i jačanjem domaće tražnje kroz rast privatne potrošnje. Usljed povećanja broja zaposlenih praćenog realnim rastom plaća, sa povećanjem novčanih doznaka iz inozemstva, došlo je do povećanja raspoloživog dohotka stanovništva.

U 2021. godini zabilježen je rast cijena od 2%² izazvanim poremećajima na tržištu nafte i naftnih derivata. Ovakva situacija rezultirala je povećanjem cijena u gotovo svim oblastima a posebno u odjeljku prijevoza, hrane i bezalkoholnih pića, te u odjeljku alkoholnih pića i duhana dodatno postaknuta povećanjem akciza na cigarete i duhan.

Prema preliminarnim procjenama Federalnog zavoda za statistiku³, za četiri kvartala 2021. godine u odnosu na prethodnu 2020. godinu realno je veći za visokih 7,9% zahvaljujući prije svega niskoj osnovici iz prethodne godine, kao i oporavku ekonomije općenito. Gledano po područjima klasifikacije djelatnosti u odnosu na 2020 godinu, sve djelatnosti, osim poljoprivrede, šumarstva i ribolova, bilježe procijenjeni realan rast bruto dodane vrijednosti, a najveći rast od 19,2% ostvaren je u uslužnim djelatnostima (trgovini, prijevozu, hotelijerstvu i ugostiteljstvu), te rast od 12,7% u najvažnijoj izvozno orijentisanoj prerađivačkoj industriji. U odnosu na pretkriznu 2019. godinu, nominalni BDP veći za 1,8 milrd KM, a realni za 1,4 milrd KM (cijene prethodne godine), iz čega se zaključuje da je Federacija Bosne i Hercegovine, unatoč krizi izazvanoj pandemijom ostvarila izuzetno visok rast u protekloj godini.

Trend ekonomskog oporavka svjetske ekonomije, ekonomija u okruženju, pa i ekonomije Bosne i Hercegovine zabilježen u prethodnoj godini, prema posljednjim objavljenim projekcijama relevantnih međunarodnih institucija, bit će nastavljen i u 2022. godini, ali po nešto nižim stopama. Tako Svjetska banka u januaru i MMF u aprilu tekuće godine, projiciraju rast svjetske ekonomije od 4,1% i 3,6% respektivno, te rast EU od 3,7% i 2,9%, dok se za 2023. godinu projicira niži rast od 3,2% i 3,6% (svjetska ekonomija) i rast od 2,6% i 2,5% za zemlje EU.⁴ Međutim, očekivanim ekonomskim izgledima prijete ozbiljni negativni rizici – početak invazije u Ukrajini čije posljedice se već sad osjećaju kako u svijetu, tako i u našoj zemlji i njenom okruženju. Uprkos snažnom oporavku od pandemije, ekonomije država se sada suočavaju sa novim izazovima uzrokovanim ukrajinskom krizom, među kojima je rast cijena energije i hrane, visoka inflacija, usporavanje trgovinske

¹ BHAS: Bruto domaći proizvod, rashodni pristup, tromjesečni podaci, od 31.03.2022. god. (prema lančano povezanim vrijednostima u cijenama 2015.)

² BHAS: Indeks potrošačkih cijena u BiH, decembar 2021, 25.01.2022.god (I-XII 2021 u odnosu na isti period 2020. godine))

³ FZS: Bruto domaći proizvod, rashodni pristup, tromjesečni podaci, od 31.03.2021. god.

⁴ World Bank: Global Economic Prospects, January 2022.; MMF: World economic outlook, April 2022.

razmjene. Eventualno širenje sukoba ili dugotrajan rat u Ukrajini, kao i nove sankcije Rusiji, mogli bi dodatno da otežaju svjetsku trgovinu i rezultiraju daljnim rastom cijena energenata i hrane.

I pored navedenih rizika u Bosni i Hercegovini se u 2022. godini očekuje nastavak jačanja ekonomskog rasta po stopi od 2,1% potaknut rastom privatne potrošnje i investicija, dok se za period 2023.-2025. godina projicira realan rast po prosječnoj stopi od 3,2% po DEP projekcijama.⁵ Međunarodni monetarni fond projicira rast ekonomije Bosne i Hercegovine u 2022. godini od 2,4%, odnosno 2,3% za 2023. godinu⁶, a Svjetska banka za period 2022.-2024. godina projicira rast od 2,7%, 3,1% i 3,5% respektivno.⁷

A. Tržište rada

Prosječan broj zaposlenih osoba na tržištu rada u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2021. godinu se povećao za 1,0%, dok se broj nezaposlenih smanjio za oko 3% u odnosu na prethodnu godinu. Najznačajniji doprinos rastu zaposlenosti je zabilježen u djelatnostima prerađivačke industrije, oblasti informacija i komunikacija, te u administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima. Registrirana stopa nezaposlenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2021. godini je za 1 procentni poen manja u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 37,2%⁸ što je posljedica rasta broja zaposlenih i pada nezaposlenih osoba usljed stabilizacije krize izazvane pandemijom. Za promatrani period, prosječne neto i bruto isplaćene plaće bilježe kontinuirani rast.

Na tržištu rada Federacije Bosne i Hercegovine, ukupan broj zaposlenih osoba u februaru 2022. godine je iznosio 531.485 i nešto je manji u odnosu na prethodni mjesec, dok je broj istih u odnosu na februar 2021. godine veći za 2,7%. Broj nezaposlenih u februaru tekuće godine je 297.923, što je za oko 2.300 manje nezaposlenih u odnosu na prethodni mjesec, odnosno 23.700 ili 7,4% manje u odnosu na februar 2020. godine⁹. Pad broja nezaposlenih je rezultirao padom stope registrirane nezaposlenosti, te je ista u februaru mjesecu tekuće godine iznosila 35,9%.¹⁰

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenom za drugi mjesec 2022. godine iznosi 1.046 KM i u odnosu na prethodni mjesec nominalno je niža za 0,1% a realno za 1,6%, dok je u odnosu isti mjesec prethodne godine nominalno viša za 10% a realno za 1,2%. Najznačajniji rast neto plaća, gledano u odnosu na februar prošle godine, zabilježen je u prerađivačkoj industriji, građevinarstvu te u uslužnim djelatnostima trgovine, ugostiteljstva i hotelijerstva, te u oblasti administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti.

Uz rast potražnje i bolji poslovni ambijent, posebno u oblasti industrije, trgovine i pojedinih uslužnih djelatnosti, na tržištu rada Bosne i Hercegovine se u narednom srednjoročnom periodu očekuju veće mogućnosti zapošljavanja, odnosno rast broja zaposlenih uz nastavak povećanja prosječnih neto plata, na što će, pored internih faktora, posebno uticati dešavanja u okruženju.

B. Cijene

Rastuće cijene energenata na svjetskom tržištu, cijene hrane kao i poremećaji u

⁵ DEP: DOP – Makroekonomske projekcije 2023.-2025. god., mart/ožujak 2022. god.

⁶ MMF: World economic outlook, April 2022.

⁷ World Bank: Western Balkans Regular Economic Report, No.21, spring 2022. god.

⁸ Stopa registrirane nezaposlenosti izračunata je kao odnos broja nezaposlenih prema ukupnom broju aktivnog stanovništva (zaposleni+nezaposleni), a prema podacima FZS-u

⁹ FZS: Zaposleni i nezaposleni, obrada FMF na osnovu mjesečnih podataka

¹⁰ FZS: Zaposleni i nezaposleni, februar/veljača 2022., br.8.2.2. od 15.04.2022. god.

snadbijevanju rezultirali su većom inflacijom od očekivane. Rast cijena u 2022. godini će u prosjeku iznositi 3,9% u razvijenim ekonomijama, odnosno 5,9% u ekonomijama u razvoju, dok se pad istih očekuje naredne godine. Prema projekcijama MMF-a, u januaru, u Bosni i Hercegovini se u tekućoj godini očekuje rekordna inflacija od 6%, dok se u naredne tri godine očekuje značaj pad cijena i inflacija od 1,8%, 1,7% i 1,5% respektivno. MMF je u aprilu povećao projekciju inflacije za 2022. godinu na 6,5% i za 2023. na 3,0%.¹¹ Svjetska banka je objavila istu projekciju od 6,5% za 2022. godinu, te za period 2023-2024. inflaciju od 2,3 i 0,5% respektivno.

U prva tri mjeseca 2022. godine, potrošačke cijene u Federaciji Bosne i Hercegovine su u prosjeku porasle za 9,1% u odnosu na isto razdoblje 2021. godine. Rast je zabilježen u gotovo svim odjeljcima, izuzev odjeće i obuće, te oblast komunikacija, dok najveći rast bilježe cijene hrane i bezalkoholnih pića, režije kao i cijene prijevoza.¹² Na rast cijena najviše je uticala ukrajinska kriza koja je uzrokovala rast cijena energenata na svjetskom tržištu, te prekide u lancu snadbijevanja.

C. Vanjskotrgovinska razmjena

U odnosu na prvi kvartal prethodne godine, u prvom kvartalu 2022. godine ostvareno je povećanje vanjskotrgovinske razmjene, i to izvoza za 41,3% i uvoza za 41,7%. U navedenom periodu tekuće godine, izvoz je prosječno rastao svaki mjesec za 4,1%, a uvoz za 5,5%. U mjesecu martu trgovinski deficit iznosio je 682,1 hiljada KM, a stepen pokrivenosti uvoza izvozom u istom mjesecu manji je za 1% u odnosu na prethodni mjesec i iznosi 61,2%.

Najveće učešće u ukupnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni Federacije Bosne i Hercegovine ima prerađivačka industrija.

POGLAVLJE II. SREDNJOROČNA FISKALNA PROGNOZA

Unatoč stabilizaciji pandemije, početkom tekuće godine dolazi do pogoršanja ekonomskih prilika u okruženju izazvanih rusko-ukrajinskim ratom, čije negativne posljedice se osjete već sada, a vidljive su kroz rast cijena energenata i hrane na svjetskom tržištu kao i poremećajima u lancima snadbijevanja, što je uzrokovalo visoku stopu inflacije u svijetu pa i kod nas.

Unatoč svemu navedenom, u Federaciji Bosne i Hercegovine se za period 2023.-2025. godina, pod pretpostavkom normalizacije geopolitičke i ekonomske situacije, očekuje ekonomski rast po prosječnoj stopi od 3,3% sa ključnim osloncem na rast privatne potrošnje i investicija.

Očekivani rast industrijske proizvodnje, praćen povećanjem zaposlenosti i prihoda od izvoza, te priliva iz inozemstva će povećati raspoloživi dohodak stanovništva što će dovesti do povećanja privatne potrošnje. S druge strane, mjerama fiskalne konsolidacije će se ograničiti javna potrošnje, smanjiti javni rashodi i povećati javni prihodi, čime će se stabilisati javne finansije.

Mjerama fiskalne politike, uz napredak u reformskim procesima i unapređenjem poslovnog ambijenta, stvorit će se prostor za jačanje investicija kao još jedne važne odrednice ekonomskog rasta Federacije Bosne i Hercegovine u narednom srednjoročnom periodu, posebno javnih investicija i to u oblasti putne infrastrukture i energetskih projekata.

Pozitivna ekonomska kretanja u okruženju, a posebno kod glavnih vanjskotrgovinskih partnera, će pozitivno uticati na vanjskotrgovinsku razmjenu Federacije Bosne i Hercegovine

¹¹ MMFBlog: Insight and Analysis on Economics and Finance, January 2022, MMF: World economic outlook, April 2022.

¹² FZS: Indeksi potrošačkih cijena februar/veljača 2022. godine, br.7.1.3., od 20.04.2022. god.

odnosno na rast tražnje za našim proizvodima što će rezultirati rastom izvoza roba i usluga. Rast zaposlenosti potaknut pozitivnim kretanjima u zemlji, praćen rastom raspoloživog dohotka će imati za posljedicu i rast uvoza.

Bolja konkurentna pozicija domaćih proizvođača na domaćem i stranom tržištu uz bolju iskorištenost postojećih i pokretanje novih kapaciteta, pod uslovom stabilnog eksternog okruženja, će dovesti do očekivanog rasta industrije koja će u narednom periodu imati glavnu ulogu u ekonomskom razvoju Federacije Bosne i Hercegovine.

Poslovni ambijent u našem okruženju će imati najznačajniji uticaj na dešavanja na tržištu rada u Federaciji Bosne i Hercegovine u narednom periodu. Rast investicija i trgovine, kao i bolje poslovne prilike u oblasti industrije, trgovine i nekim uslužnim djelatnostima, bi se trebalo pozitivno odraziti na rast zaposlenih praćen rastom neto plata, posebno u djelatnostima koje zapošljavaju najviše lica.

Neizvjesnost vezana za ukrajinsku krizu će determinisati kretanje inflacije u Federaciji Bosne i Hercegovine do kraja ove godine. Pod uslovom slabljenja vanjskih uticaja na cijene (pad cijena sirove nafte i hrane na svjetskom tržištu), naredne godine se očekuje stabilniji rast ukupnog nivoa cijena koji će zavisiti i od stabilnosti cijena hrane i komunalija na domaćem tržištu.

A. Porezna politika i mjere

Nakon značajnog rasta GDP od 7,5% u zadnjem kvartalu 2021. godine¹³, ekonomija Federacije Bosne i Hercegovine stavljena je pred nove izazove provedbe mjera fiskalne politike.

U prethodnom periodu fokus fiskalne politike bio je usmjeren na širi dijapazon mjera ekonomskog oporavka, nakon negativnog utjecaja pandemije COVID-19 na privredne aktivnosti, a usmjeravajući se na (1) zaštitu radnih mjesta, (2) smanjenje ili ukidanje naknada i taksi koje opterećuju privredne aktivnosti, (3) podršku likvidnosti poslovnim subjektima, (4) podršku obrtnom kapitalu SME i (5) uklanjanje nepotrebnih prepreka za investiranje i poslovanje. Kako pomenute mjere stimulišu ekonomski oporavak i u narednom periodu ključan je nastavak provedbe pomenutih aktivnosti, uz preporuku prilagodbe okolnostima specifičnim za određenu lokalnu sredinu.

Početkom 2022. godine i glavna inflacija (cijene svih dobara i usluga) i bazna inflacija (bez hrane i energije) bile su znatno iznad desetogodišnjeg prosjeka u većini naprednih ekonomija. Od sredine trećeg kvartala 2021. godine, ukupna inflacija u Bosni i Hercegovini raste, da bi u decembru 2021. godine dostigla nivo od 6,3%, od čega je inflacija cijena hrane 10,8%. Paralelno, cijene transporta ubrzale su rast na preko 14% pred kraj 2021. godine jer su cijene dizela i super benzina porasle za nešto više od 30% u četvrtom kvartalu 2021. godine, sa efektima prelijevanja na druge proizvode, koji nastavljaju jačati inflatorne pritiske početkom 2022¹⁴.

Četiri su ključna pokretača porasta inflacije sa implikacijama na ovu analizu.

Prvi, šokovi u snabdijevanju energijom i hranom zbog ruske invazije na Ukrajinu doveli su do rasta cijena energije i hrane, što će neizbježno značiti veću globalnu inflaciju. Obzirom da su i Rusija i Ukrajina izvoznici glavnih roba, poremećaji usljed rata i sankcija doveli su do skoka globalnih cijena, posebno nafte i prirodnog plina. Cijene hrane su također skočile. Cijene pšenice su rekordno visoke, obzirom da Ukrajina i Rusija čine 30 posto svjetskog izvoza pšenice. Ovi efekti će dovesti do toga da inflacija traje duže od dosadašnjih

¹³ Izvor: Saopćenje Federalni zavod za statistiku „TROMJESEČNI BRUTO DOMAĆI PROIZVOD, IV tromjesečje 2021.“ od 31.03.2022

¹⁴ World Bank Group, Western Balkans Regular economic report No.21, Spring 2022

očekivanja, a posebno za zemlje kakva je Bosna i Hercegovina, sa niskim prihodima i tržištem u razvoju, na kojem hrana i energija imaju veći udio u potrošnji.

Drugi, pomak potražnje za robama i udaljavanje od usluga izazvan promjenama u obrascima ponašanja potrošača u proteklom periodu, tokom pandemije. Porast potrošnje roba značajno je porastao, te shodno tome veći dio rasta inflacije u kratkoročnom periodu odrazio se je na inflaciju trajnih dobara, dok je inflacija usluga tek umjereno porasla. Tranzicija prelaska poslova na rad od kuće mogla bi dovesti do nekih promjena u obrascima potražnje.

Treći, šokovi na strani ponude radne snage nastali pod uticajem pandemije i velike migracije radne snage u druge države, doveli su do toga da učešće u ponudi rada ostaje ispod nivoa prije pandemije.

Četvrti, uska grla u lancu snabdijevanja nastala u ranoj fazi pandemije, blokade i ograničenja mobilnosti doveli su do ozbiljnih poremećaja u različitim lancima snabdijevanja, uzrokujući kratkoročne nestašice u snabdijevanju. Mnogi od ovih poremećaja su se ublažili, iako je nedavni ponovni porast broja zaraženih u pojedinim dijelovima svijeta obnovio pritisak na neke lance snabdijevanja, globalno. U kasnijoj fazi pandemije, međutim, pojavila su se različita uska grla u lancu snabdijevanja kao rezultat snažne ukupne potražnje usljed ekonomskog oporavka, naglog povećanja relativne potražnje za trajnim dobrima, kao i gomilanja zaliha i panične kupovine. Najveći pritisak uticaja uskog grla je na strani sirovine, poluproizvoda i teretnog transporta.

Uzimajući u obzir snažne inflatorne pritiske, fiskalna politika svih nivoa vlasti mora biti spremna dati brz, pravovremen i dosljedan odgovor u uslovima stalne promjenjivosti okolnosti, uz istovremeni nastavak izrade koordiniranih srednjoročnih strategija za podršku održivosti, oporavku i budućem jačanju ekonomije.

Kako bi se ublažio i smanjio uticaj inflacije u periodu 2023.-2025. godina, te zaštitila postojeća ulaganja i privredne aktivnosti, potrebno je da svi nivoi vlasti vode fiskalnu politiku usmjerenu na:

- 1) zaštitu radnih mjesta,
- 2) povećanje produktivnosti poslovnih subjekata,
- 3) smanjenje ili ukidanje naknada i taksi koje opterećavaju privredne aktivnosti,
- 4) poticanje istraživanja i razvoja i
- 5) podršku prihodima domaćinstava.

Mjere zaštite radnih mjesta mogu uključivati smanjivanje poreznog opterećenja prihoda građana, povećanje plata u skladu sa mogućnostima, subvencioniranje zapošljavanja, te aktivnosti koje će pružati podršku samozapošljavanju i održavanju postojećeg nivoa zaposlenosti, s ciljem smanjenja troškova radne snage poslovnih subjekata. Tržište rada se poboljšalo i vratilo na nivo prije pandemije, ali je stopa nezaposlenosti i dalje povišena. U proteklom periodu, stopa nezaposlenosti pala je sa 19,1% u prvom kvartalu 2021. godine na 16,4% u trećem kvartalu 2021. godine, podstaknuta porastom potražnje za radnom snagom.¹⁵

Mjere za povećanja produktivnosti poslovnih subjekata mogu uključivati podršku inovativnim programima subvencionisanja kupovine mehanizacije i opreme, programe povoljnih kreditnih linija ili pružanje garancija za kredite, subvencionisanje kamata na uzete kredite i sl. za ulaganja u domaću privrednu aktivnost, koja će biti usmjerena na proizvodnju zamjenskih dobara ili alternativa.

Mjere smanjenja ili ukidanja naknada i taksi trebaju uključivati potpuno ukidanje taksi na istaknute firme, komunalnih naknada i taksi, administrativnih taksi i drugih nenamjenskih javnih prihoda u svrhu smanjenja ukupnih troškova poslovnog okruženja. Na službenoj elektronskoj stranici Federalnog ministarstva finansija nalazi se javno dostupan

¹⁵ World Bank Group, Western Balkans Regular economic report No.21, Spring 2022

Registar taksi i naknada koje se naplaćuju na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, kreiran u skladu sa Zakonom o jedinstvenom registru taksi i naknada u Federaciji Bosne i Hercegovine¹⁶.

Mjere koje potiču istraživanje i razvoj su važan faktor za održivost privrednih aktivnosti i za dugoročni ekonomski rast. Potiču se svi nivoi vlasti da podrže promovisanje poslovnih ulaganja u istraživanje i razvoj, razvijanje veza i sinergija između firmi kreiranjem lanaca veza, osnivanje istraživačkih i razvojnih centara u sektoru visokog obrazovanja, transfer tehnologija, socijalne inovacije, eko-inovacije, pilot linije u ključnim tehnologijama koje omogućavaju širenje tehnologija opće namjene.

Mjere podrške povećanja kupovne moći domaćinstava mogu uključivati podršku socijalno ugroženim kategorijama stanovništva kao i podršku učenicima i studentima. Iako su neto nominalne plate porasle su za oko 4,3% u 2021. godini, nagli rast potrošačkih cijena u četvrtom kvartalu 2021. godini „pojeo je“ realne prihode domaćinstava.

Izrada, donošenje i implementacija politika usmjerenih na prednje navedene oblasti neophodna je u što kraćem roku, u skladu sa budžetskom finansijskom raspoloživošću na svim nivoima vlasti, kako bi se relaksirali trenutni negativni uticaji na ekonomiju. Pored toga, neophodan je i nastavak provedbe srednjoročnih strategija, usmjerenih na dugoročni rast i razvoj.

Kako bi se u najvećoj mjeri povećao nivo fiskalne stabilnosti i odgovornosti, u narednom periodu nastavljaju se planirane mjere za unapređenje koordinacije i odgovornosti između svih nivoa vlasti u pripremi projekcija javnih prihoda. Nastavljaju se započete aktivnosti za uspostave što kvalitetnijeg sistema izvještavanja, prema OECD metodologiji, kao i iznalaženje rješenja za poboljšane vertikalne i horizontalne raspodjele javnih prihoda korisnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine. Nadalje, raspodjela javnih prihoda u velikoj mjeri će u ovom srednjoročnom periodu, uticati na racionalizaciju i optimizaciju naplate javnih prihoda, čime bi se znatno smanjili troškovi poslodavaca, te pozitivno djelovalo na postojeću privrednu aktivnost i ulaganja.

S ciljem podrške ekonomskom oporavku, dodatno je naglašena potreba provedbe mjera administrativnog unapređenja pružanja javnih usluga, bržeg pristupa rješavanju izazova na sistemski način, jednako pružanje usluga svim poreskim obveznicima, jednaka prava i obaveze poreskih obveznika, brže adaptiranje promjenama, te fluidan protok informacija kroz IT sistem i sve oblike razmjene informacija, kao i poreske discipline, što stavlja primarni fokus na transformaciju Poreske uprave FBIH.

Nastavlja se provedba mjera podrške borbi protiv poreske evazije i razmjena informacija kroz „peer-review“ koji će započeti krajem 2022. godine od strane Globalnog foruma, koji svojim djelovanjem, određuju i usmjerava poreske politike u svrhu adaptiranju međunarodnim standardima i pravilima. Priprema za „peer-review“ ogleda se prvenstveno u dostavljanju odgovora Sekretarijatu Globalnog foruma na Upitnik za stručnu procjenu mehanizma razmjene informacija na zahtjev za državu koja je predmet procjene. Ova aktivnosti treba da obezbijedi da u trećem kvartalu 2022. godine, kada je na rasporedu za stručni pregled, Bosna i Hercegovina ispoštuje striktnu proceduru koja je definisana metodologijom i okvirom djelovanja, a sa krajnjim ciljem da u što većoj mjeri bude usaglašena sa standardom razmjene informacija na zahtjev u poreske svrhe.

Nadalje, nastavljaju se aktivnosti na primjeni četiri BEPS minimalna standarda, i to: Akcija 5 - Štetne poreske prakse i okvir transparentnosti razmjene poreskih odluka; Akcija 6 - Prevencija zloupotrebe poreskih ugovora; Akcija 13 - Dokumentacija o transfernim cijenama i izvještavanje po zemljama (CbC Report) i Akcija 14 - Procedura zajedničkog dogovaranja (MAP). Pored četiri minimalna standarda, od velikog značaja je Akcija 1 -

¹⁶ Službene novine Federacije BiH broj 24/21

Digitalna ekonomija, u čijem okviru se nastoji doći do globalnog rješenja u pogledu izazova proizašlih po pitanju oporezivanja digitalne ekonomije, odnosno oporezivanja dobiti multinacionalnih kompanija. Stoga se nastavljaju aktivnosti na učešću u izradi Multilateralne konvencije i novog Multilateralnog instrumenta, kao i da razviju modele normi koje bi bile implementirane u domaće zakonodavstvo.

U konačnici, realizacija svih prezentiranih mjera zavisit će prije svega od političke stabilnosti i institucionalne spremnosti nosilaca aktivnosti. Uzimajući u obzir još uvijek prisutnu pandemiju, kao i cjelokupna dešavanja na globalnom nivou, izazvana ratom u Ukrajini, lošija slika krajnjeg ishoda istih na ekonomiju od trenutno pretpostavljenih, pred kreatora fiskalne politike može staviti nove izazove, što bi moglo dovesti i do eventualnih promjena u dinamici realizacije planiranih aktivnosti.

B. Indirektni porezi

U 2022. godini očekivan je nastavak rasta naplate prihoda od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje, koji bi trebali biti ostvareni u iznosu od 3.927,3 mil. KM i u odnosu na 2021. godinu veći za 9,93% ili za 354,7 mil. KM. Nakon odbitka sredstava namijenjenih otplati vanjskog duga, ukupan raspoloživi dio prihoda od indirektnih poreza za dalju raspodjelu korisnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno njihovu budžetsku potrošnju, trebao bi iznositi nešto više od 3.395 mil. KM i biti veći za približno 10,83% u odnosu na 2021. godinu.

U narednom srednjoročnom periodu, prateći ukupan plan naplate prihoda na Jedinstvenom računu, pretpostavljen od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA), kao i projekciju kretanja koeficijenta učešća Federacije Bosne i Hercegovine u međuentiteskoj raspodjeli, baziranog na prognozama ostvarenja krajnje potrošnje, predviđa se da će u 2023. godini ukupno doznačena sredstva od indirektnih poreza za Federaciju Bosne i Hercegovine biti veća za 3,39%, dok se u 2024. godini i 2025. godini očekuje njihov rast od 3,27% i 3,40% (baza: prethodna godina).

U 2023. godini doći će do značajnijeg porasta dospijuća obaveza na ime otplate vanjskog duga, usljed čega će i pored pretpostavljenog rasta naplate prihoda na Jedinstvenom računu, raspoloživi prihodi od indirektnih poreza za korisnike u Federaciji Bosne i Hercegovine u ovoj godini pretrpjeti smanjenje od 2,85% u poređenju sa 2022. godinom. U 2024. godini, prateći rast naplate na ukupnom nivou i raspoloživi dio prihoda od indirektnih poreza, nakon odbitka sredstava za otplatu vanjskog duga, trebao bi biti veći za 3,33% u poređenju sa uporednom bazom iz 2023. godine, dok se usljed smanjenja dospelih obaveza po osnovu vanjskog duga, u 2025. godini očekuje rast raspoloživih prihoda od indirektnih poreza za 8,32%.

C. Porez na dobit

Nakon značajnog oporavka zabilježenog u prethodnoj godini, prateći pozitivne tekuće trendove, kao i ostale parametre sa kojima je u vezi, očekivana naplata prihoda od poreza na dobit u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini iznosi nešto više od 482 mil. KM i pretpostavlja rast od približno 23%.

Uzimajući u obzir visok nivo inflacije, koja će dovesti do značajnog porasta troškova poslovanja, očekivanja su da će u 2023. godini doći do smanjenja naplate prihoda od poreza na dobit za 3,53%. U narednim godinama, 2024. i 2025. godini prateći pozitivne makroekonomske prognoze, očekivana je ponovna uspostava pozitivnog trenda kretanja, sa stopama rasta od 3,05% i 3,39% respektivno.

D. Porez na dohodak

Stabilan rast prihoda od poreza na dohodak, prateći pozitivna očekivanja vezana za tržište rada, nastavlja se i u 2022. godini, sa očekivanom naplatom u iznosu od 514,9 mil. KM i rastom za 9,79% ili za 45,9 mil. KM.

Prateći makroekonomske prognoze sa kojima je u korelaciji, očekivane stope rasta za 2023., 2024. i 2025. godinu iznose 5,75%, 6,43% i 6,59% respektivno.

DIO TREĆI - PRIHODI I RASHODI ZA ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

A. Prihodi od indirektnih poreza

Zakonom o pripadnost javnih prihoda u Federaciji BiH je detaljno regulisana raspodjela prihoda od indirektnih poreza između Federacije, kantona, jedinica lokalne samouprave i direkcija za ceste.

Raspodjela prihoda za kantone i općine pojedinačno za 2022. godinu i period 2023. - 2025. godina urađena je u skladu s metodologijom propisanom Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14, 94/15 i 17/22) i prema primjenjivanim koeficijentima raspodjele za 2022. godinu utvrđenim Uputstvom o određivanju učešća kantona, jedinica lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih ustanova za ceste u prihodima od indirektnih poreza i načinu raspoređivanja tih prihoda za 2022. godinu („Službene novine Federacije BiH”, broj: 77/21).

Pojedinačno učešće kantona u raspodjeli prihoda iz člana 6. ovog Zakona vrši se na osnovu formule koja se temelji na sljedećim omjerima iz člana 9. istog Zakona: 57% na osnovu broja stanovnika u kantonu; 6% na osnovu površine kantona; 24% na osnovu broja učenika u osnovnom obrazovanju; 13% na osnovu broja učenika u srednjem obrazovanju.

Raspodjela prihoda od indirektnih poreza s jedinstvenog računa ukupno za Zeničko-dobojski kanton (Kanton i općine/gradovi Kantona) očekuje se u iznosu od 218,7 miliona KM u 2022. godini što predstavlja porast od 0,4% u odnosu na 2021. godinu po projekcijama Sektora za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija. U tri naredne fiskalne godine ovi iznosi su projicirani na 256,8 miliona KM u 2023. godini, 270,1 miliona KM u 2024. godini, te 292,6 miliona KM u 2025. godini

U tabeli 2. dat je detaljan prikaz plan i projekcije prihoda od indirektnih poreza Zeničko-dobojskog kantona i općina/gradova Kantona pojedinačno s Jedinstvenog računa za 2022. godinu, te projekcije prihoda za period 2023. - 2025. godina¹⁷.

Tabela 2: Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele s Jedinstvenog računa u KM

VRSTA PRIHODA	Ostvareno	Plan/projekcija	Projekcija		
	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1.1. Kantonalni budžet	217.747.803	218.738.450	256.858.735	270.182.221	292.659.972
1.2. Općinski/gradski budžeti	40.958.582	46.031.956	44.718.594	46.208.370	50.052.664
1.2.1. Breza	1.528.792	1.669.420	1.621.788	1.675.817	1.815.237
1.2.2. Doboju Jug	396.633	451.658	438.772	453.389	491.109
1.2.3. Kakanj	4.322.792	4.953.945	4.812.602	4.972.931	5.386.653

¹⁷Raspodjela prihoda za kantone i općine/gradove pojedinačno urađena je u skladu sa metodologijom propisanom Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 22/06, 43/08, 22/09, 35/14, 94/15 i 17/22). Alokacija pojedinačnih iznosa svakog korisnika za 2022. godinu i period 2023-2025. godina izvršena je u skladu sa koeficijentima raspodjele iz Uputstva o određivanju učešća kantona, jedinica lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih ustanova za ceste u prihodima od indirektnih poreza i načinu raspoređivanja tih prihoda za 2022. godinu („Službene novine Federacije BiH”, broj: 77/21).

1.2.4. Maglaj	2.618.277	2.975.797	2.890.893	2.987.202	3.235.721
1.2.5. Olovo	1.209.980	1.369.267	1.330.200	1.374.515	1.488.867
1.2.6. Tešanj	5.068.361	5.176.916	5.029.210	5.196.756	5.629.099
1.2.7. Usora	640.135	731.800	710.921	734.605	795.720
1.2.8. Vareš	1.006.643	1.137.721	1.105.260	1.142.081	1.237.096
1.2.9. Visoko	4.031.594	4.608.055	4.476.580	4.625.715	5.010.550
1.2.10. Zavidovići	4.247.482	4.859.612	4.720.959	4.878.236	5.284.079
1.2.11. Zenica	12.478.862	14.190.066	13.785.202	14.244.448	15.429.512
1.2.11. Žepče	3.409.031	3.907.699	3.796.207	3.922.675	4.249.021

B. Porez na dobit

Prateći prognoze privrednog oporavka, kao i jačih investicijskih aktivnosti od 2022. godine pa nadalje, očekuje se da će ukupni prihodi od poreza na dobit u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2023.; 2027. i 2025. godini imati stabilan rast.

Porez na dobit preduzeća, izuzev banaka i drugih finansijskih organizacija, predstavlja u cijelosti prihod kantona. Plan prihoda Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu po osnovu ovog poreza iznosi 47,3 miliona KM, dok je po novoj Revidiranoj projekciji dostavljenoj od strane Federalnog ministarstva finansija projiciran prihod od poreza na dobit u iznosu od 60,1 milion KM.

Očekivani prihod poreza na dobit u 2023. godini iznosi 58,1 miliona KM, 59,9 miliona KM u 2024. godini i 61,9 miliona KM u 2025. godini.

U sljedećoj tabeli navedene su revidirane projekcije za period 2023. - 2025. godina za Zeničko-dobojski kanton.

Tabela 3: Prihodi od poreza na dobit u KM

VRSTA PRIHODA	Ostvareno	Plan	Projekcija		
	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Porez na dobit	44.101.689	47.323.833	58.177.499	59.927.574	61.968.062

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija

C. Porez na dohodak

Zakonom o pripadnosti javnih prihoda na području Zeničko-dobojskog kantona ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona" broj: 1/06, 2/06, 5/06, 7/09 i 12/13) svim općinama/gradovima Zeničko-dobojskog kantona je ustupljen dio uplaćenog prihoda od poreza na dohodak u iznosu od 34,46%, dok je općini Žepče ustupljen u iznosu od 44,46%.

Plan prihoda Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu po osnovu ovog poreza iznosi 41,6 miliona KM, dok je po novoj Revidiranoj projekciji dostavljenoj od strane Federalnog ministarstva finansija projiciran prihod od poreza na dobit u iznosu od 43,6 milion KM.

U 2023. godini projiciran je ukupan iznos prihoda po osnovu poreza na dohodak od 46,2 miliona KM, 49,2 miliona KM u 2024. godini i 52,4 miliona KM u 2025. godini.

U sljedećoj tabeli je navedene su projekcije za period 2023. - 2025. godina za Zeničko-dobojski kanton i općine/gradove Kantona¹⁸.

¹⁸ Projicirani iznosi za budžete jedinica lokalne samouprave iskazani na osnovu minimalnog udjela, propisanog Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14, 94/15 i 17/22). Kanton u skladu sa svojim propisima može vršiti raspodjelu većeg iznosa.

Tabela 4: Prihodi od poreza na dohodak u KM

Vrsta prihoda	Ostvareno	Plan	Projekcija		
	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Porez na dohodak	59.639.727	64.541.042	70.584.100	75.103.627	80.036.735
1.1. Kantonalni budžet	39.475.175	41.599.560	46.260.819	49.222.917	52.456.076
1.2. Općinski/gradski budžeti	20.164.552	22.941.482	24.323.281	25.880.710	27.580.659

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija

D. Ostali porezi

Obuhvataju sve ostale poreze koji se naplaćuju po kantonalnim propisima nakon implementacije Zakona o porezu na dohodak, a čine ih:

- Porez na plaću i radnu snagu (zaostale uplate poreza),
- Porez na imovinu,
- Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obaveze po osnovu poreza na promet dobara i usluga),
- Ostali porezi.

Neporezni prihodi

Neporezni prihodi kantona uključuju:

- Prihode od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihode od pozitivnih kursnih razlika (uključujući i vlastite prihode budžetskih korisnika),
- Naknade i takse i prihodi od pružanja javnih usluga,
- Novčane kazne (neporezne prirode).

E. Ukupni projicirani prihodi Zeničko-dobojskog kantona za period 2023. – 2025. godine

U tabeli 5. navedeni su prihodi planirani Budžetom Zeničko-dobojskog kantona za 2022.g odinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj: 1/22), te revidirane projekcije prihoda za Budžet Zeničko-dobojskog kantona za period 2023. - 2025. godine.

Tabela 5. Projicirani ukupni prihodi Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za period 2023. - 2025. godine

	Prihodi	Ostvareno 2021.	Plan Budžeta 2022.	Projekcija 2023.	Projekcija 2024.	Projekcija 2025.
I	POREZI	301.861	307.755	361.332	379.370	407.123
1	Indirektni porezi sa Jedinstvenog računa	218.249	218.796	256.858	270.182	292.659
2	Porez na dohodak	39.475	47.324	46.260	49.222	52.456
3	Porez na dobit	44.101	41.599	58.177	59.927	61.968
4	Porezi građana	36	35	37	39	40
5	Ostali porezi	0	1	0	0	0
II	NAKNADE I TAKSE	5.995	6.187	6.205	6.434	6.685
1	Naknade i takse	5.995	6.187	6.205	6.434	6.685
III	NOVČANE KAZNE	7.197	6.504	7.449	7.725	8.026

1	Novčane kazne	7.197	6.504	7.449	7.725	8.026
2	Ostali prihodi	0	0	0	0	0
IV	OSTALI NEPORESKI PRIHODI	36.430	57.359	37.705	39.100	40.625
	Ostali neporeski prihodi	36.430	57.359	37.705	39.100	40.625
V	FINANSIRANJE I TRANSFERI	22.422	34.516	40.000	40.000	35.000
1	TRANSEFRI	22.422	34.516	40.000	40.000	35.000
VI	KAPITALNI PRIMICI	19.000	26.000	40.000	20.000	15.000
	UKUPNO (I+II+III+IV+V+VI)	392.905	438.320	492.691	492.629	512.459

F. Ukupni projicirani rashodi Zeničko-dobojskog kantona za period 2023. – 2025. godine

U tabeli 6. navedeni su rashodi planirani Budžetom Zeničko-dobojskog kantona za 2022.godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj: 1/22), te projekcije rashoda za Budžet Zeničko-dobojskog kantona za period 2023. - 2025. godine koje će biti podložne promjenama u skladu sa novim revidiranim projekcijama prihoda, te opredjeljenjem Vlade Zeničko-dobojskog kantona.

Tabela 6. Projicirani ukupni rashodi Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za period 2023.-2025. godine

Rashodi	Ostvareno 2021.	Plan Budžeta 2022.	Projekcije		
			2023.	2024.	2025.
UKUPNO PLAĆE	221.792	237.294	244.887	252.724	260.811
Bruto plaće i doprinosi	196.277	211.149	217.906	224.879	232.075
Naknade troškova zaposlenih	25.515	26.145	26.982	27.845	28.736
MATERIJALNI TROŠKOVI	43.450	49.740	51.332	52.974	54.669
TEKUĆI TRANSFERI	77.887	92.320	95.274	98.323	101.469
Subvencije	7.018	17.402	17.959	18.534	19.127
Transferi pojedincima	19.711	20.402	21.055	21.729	22.424
Transferi drugim nivoima vlasti	34.990	36.333	37.496	38.696	39.934
Ostali tekući transferi	16.168	18.183	18.765	19.365	19.985
Kapitalni grantovi	16.630	19.510	20.134	20.779	21.444
Otplate kamate	2.189	2.700	2.786	2.876	2.968
Nabavka stalnih sredstava	8.231	16.643	17.176	17.725	18.292
Otplata duga	20.439	19.000	19.608	20.235	20.883
Pozajmice	0	0	0	0	0
Ostalo	0	50	52	53	55
UKUPNO	390.618	437.257	451.249	465.689	480.591

DIO ČETVRTI – RIZICI

Rizici po ostvarivanje projekcija ekonomskog rasta u mogu se klasifikovati u dvije grupe (vanjski i unutrašnji). Dosadašnje analize i trenutno raspoloživi podaci (međunarodnih i domaćih institucija), ukazuju na to da su u 2021. godini ekonomska kretanja, kako u vanjskom okruženju tako i unutar bosanskohercegovačke ekonomije, bila dosta povoljnija u odnosu na period kada je pripremana projekcija prihoda. Naime, ekonomski oporavak zemalja EU koji je bio bolji od očekivanog, stabilizacija epidemioloških prilika i proces

imunizacije su, uz niz drugih faktora, poboljšali ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u 2021. godini.

S druge strane, strukturna kompozicija ekonomskog rasta nije značajnije promijenjena, obzirom da bi domaća tražnja i dalje predstavljala ključno uporište projiciranog ekonomskog rasta. U okviru domaće tražnje očekuje se da bi najznačajniji doprinos projiciranom ekonomskom rastu trebao biti ostvaren u okviru finalne potrošnje 2,2 p.p (privatna potrošnja 1,9 p.p, javna potrošnja 0,3 p.p), dok je očekivani doprinos investicija dosta skromniji i iznosi oko 1 p.p. S druge strane, od samog početka godine primjetan je relativno dobar trend rasta u vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni sa svijetom, pri čemu je naročito važan porast izvoza roba iz Bosne i Hercegovine. Čini se da su se bosanskohercegovačke kompanije relativno dobro prilagodile novonastalim post-Covid uslovima poslovanja i prilično dobro iskoristile prekide u globalnim lancima snabdijevanja. Iako su dvocifrene stope rasta izvoza i uvoza djelimično pod utjecajem baznog (niska osnovica iz prethodne godine) i cjenovnog efekta (porast izvoznih i uvoznih cijena od oko 10%) u 2021. godine, ovi trendovi djeluju ohrabrujuće. Stoga, usljed dvostruko više stope rasta robnog izvoza od 21,9% u odnosu na uvoz 9,9%, očekuje se smanjenje vanjskotrgovinskog deficita, odnosno pozitivan doprinos ekonomskom rastu od oko 1,5 p.p.

S druge strane, u periodu 2022-2024. godina, vanjski rizici kao što su izazovi agregatne ponude (pokidani lanci snabdijevanja europskih industrija, povećani troškovi transporta) kao i posljedični inflatorni pritisci predstavljaju sekundarnu prijetnju po projekcije ekonomskog rasta i rasta prihoda u Bosni i Hercegovini. Naime, primarni rizik za realizaciju projekcija ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini u 2022. godini, predstavljat će unutrašnji izazovi, odnosno unutrašnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje rizike predstavljaju složen sistem donošenja odluka, institucionalna paraliza i opšta politička nestabilnost u zemlji i regionu. Eventualno uslozljavanje političke krize obzirom na izbornu godinu, dodatno bi usporilo proces provođenja strukturnih reformi u zemlji i ugrozio projekcije ekonomskih kretanja. Eventualna materijalizacija internih rizika u periodu 2022-2024. godina, i povećana politička nesigurnost, u prvom redu bi dovela do smanjenje investicionih ulaganja (kako stranih tako i domaćih), što bi se posljedično odrazilo na proizvodnju, izvoz, zaposlenost, privatnu potrošnju i u konačnici i sam ekonomski rast. Na ovaj način Bosna i Hercegovina bi bila dosta daleko od ostvarivanja potencijalnog ekonomskog rasta, a proces konvergiranja višem životnom standardu građana bi bio u potpunosti zaustavljan.

Postoji nekoliko rizika koji determinišu predstavljene projekcije za tržište rada. Poslovno okruženje u Bosni i Hercegovini, kao i susjednim zemljama i EU ima značajan uticaj na tržište rada. Posebno je bitno istaći neizvjesnost trajanja pandemije COVID-19, po pitanju zdravstvenih faktora (vakcinisanje stanovništva) i poslovnog ambijenta, što bi moglo dodatno usporiti ekonomsku aktivnost Bosne i Hercegovine a time i odložiti oporavak tržišta rada u alternativnom scenariju. Uz sporiji ekonomski rast, manji obim investicija, trgovine i uopšte lošije uslove poslovanja, rast broja zaposlenih lica kao i plata bi mogao biti niži pretpostavljenog u osnovnom scenariju. Usporena poslovna aktivnost kompanija bi mogla otežati i odložiti kreiranje novih radnih mjesta, a stopa nezaposlenosti bi mogla ostati i dalje visoka. Pored toga, značajan uticaj na dešavanja na tržištu rada imaju emigracija radne snage, kao i obim implementacije strukturnih reformi (politička neizvjesnost).

Ekonomski oporavak u zemljama EU koji je bio snažniji od očekivanog, prekidi u globalnim lancima snabdijevanja (povećani troškovi transporta roba iz Kine), te relativno brza adaptacija bosanskohercegovačkih kompanija na novonastale okolnosti kao i novčana podrška izvozniciima iz Bosne i Hercegovine omogućili su dosta dobar oporavak vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom. Ovo se posebno odnosi na robni izvoz, obzirom da je Bosna i Hercegovina tokom cijele godine bilježila dvocifrene stope rasta, dok

je proces oporavka robnog uvoza bio nešto sporiji obzirom na sporiji oporavak domaće tražnje (privatna potrošnja i investicije).

S druge strane, iako su vanjski rizici po pitanju kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini u periodu 2022. - 2024. godina relativno umjereni, primarni rizik za kretanje iste bi mogli predstavljati unutrašnji izazovi u zemlji. Naime, dodatno usložnjavanje političke krize usljed opštih izbora u 2022. godini moglo bi rezultirati dodatnim poteškaćama u procesima ekonomskog upravljanja u zemlji što bi se posebno negativno odrazilo kako na ekonomsku aktivnost tako i na institucije koje su nadležne za vanjskotrgovinsko poslovanje u Bosni i Hercegovini. Eventualna materijalizacija ovih unutrašnjih rizika bi dodatno otežala i ugrozila poslovanje kompanija koje su izvozno orijentirane, te dodatno oslabilo ionako nedovoljno diverzificiranu izvoznu ponudu Bosne i Hercegovine. Indirektne štetne posljedice eventualne materijalizacije unutrašnjih rizika bi se ogledale kroz smanjenje tržišnog udjela bosanskohercegovačkih kompanija na svjetskim tržištima, i gubitak konkurentnosti kako kompanija koje posluju na izvoznim tržištima tako i cjelokupne ekonomije.

Obzirom da vanjsko okruženje predstavlja najvažniju strukturnu odrednicu svih ekonomskih kretanja u BiH, odnosno Federaciji BiH, ono isto tako predstavlja i glavni izvoz rizika za domaću ekonomiju. Najnovija dešavanja na geopolitičkoj sceni će imati odlučujuću ulogu za projekcije ekonomskog rasta u narednom periodu. Daljna eskalacija ukrajinsko-ruskog sukoba će sasvim sigurno imati negativan učinak na ključne odrednice ekonomskog rasta (potrošnju, investicije, vanjskotrgovinsku razmjenu).

Sporiji rast glavnih vanjskotrgovinskih partnera Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, od očekivanog može rezultirati smanjenjem izvozne tražnje za domaćim proizvodima i do slabijeg rasta izvoza od projiciranog, odnosno do pogoršanja vanjskotrgovinskog bilansa.

Eventualni pad potražnje za našim proizvodima bi mogao dovesti do pada industrijske proizvodnje, što bi u konačnici rezultiralo padom zaposlenosti, primanja stanovništva, a time i potrošnje istog.

Na projekcije kretanja ukupnog nivoa cijena će prije svega uticati dešavanja između Ukrajine i Rusije koja se, u narednom periodu, mogu negativno odraziti na trajniji rast cijene energenata i hrane (prije svega pšenice i ulja) na svjetskom tržištu. Od domaćih faktora koji bi mogli imati uticaja na inflaciju su povećanje akciza na duhan i duhanske proizvode, rast cijena tečnih goriva, te nepredviđeni rast cijena troškova režija. Veliki uticaj na cijene mogu imati eventualno ukidanje akciza na gorivo, te promjena naplate PDV-a.

DIO PETI - SMJERNICE

- ✓ Odnos ostvarenja prihoda i rashoda iz kojeg proizilazi otežana likvidnost i akumulirani budžetski deficit, zahtijevaju kontrolu efikasnosti troškova i njihovo smanjivanje, te stalni dalji angažman kako bi se akumulirani deficit smanjivao. Ovim načelima treba prilagoditi planiranje i treba ih primjenjivati u realizaciji Budžeta;
- ✓ Nastaviti politiku veće efikasnosti budžetskih korisnika u pogledu racionalnog upravljanja resursima;
- ✓ Konstantno provoditi aktivnosti na usklađivanju budžetske potrošnje i ostvarenih prihoda što podrazumijeva:
 - Ograničavanje rasta zapošljavanja;
 - Ograničavanje rasta i veću kontrolu utroška sredstava za materijal i usluge;
 - Veću kontrola utroška tekućih i kapitalnih transfera;
 - Realno planiranje nabavke stalnih sredstava.
- ✓ Nastaviti aktivnosti na izmjenama Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine u cilju pravednije raspodjele javnih prihoda u korist Zeničko-dobojskog kantona;
- ✓ Izvršiti detaljnu analizu propisa, od strane nadležnih ministarstava Zeničko-dobojskog kantona koji zahtijevaju izdvajanja iz budžeta, odrediti se u pogledu prioriteta potrošnje, te pristupiti izmjenama istih u cilju smanjivanja izdvajanja iz budžeta.

Broj: 02-_____/22
Datum, 28.06.2022. godine
Zenica

PREMIJER

Mirnes Bašić

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo finansija,

1x Svim ministarstvima i drugim tijelima kantonalne uprave,

1x a/a.